

DRAVCE A SOVY

Časopis Ochrany
dravcov na Slovensku

Birds of Prey and Owls
– Journal of Raptor
Protection of Slovakia

14. ročník – 2018

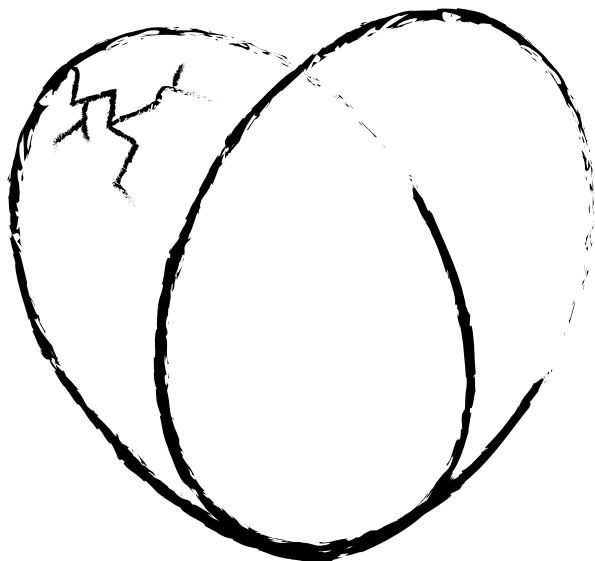
**VÝZNAM VYUŽITIA
FOTOGRAFIE PRI
ORNITOLOGICKOM
VÝSKUME**

**8 ROKOV
S PUSTOVKAMI**

**ROK POD
ELEKTRICKÝM
VEDENÍM**

2

*Na výrobu magazínu bol použitý papier,
ktorý spĺňa podmienky trvalo udržateľného
obhospodarovania lesov.*

Aj more tvoria iba kvapky vody.

Darujte nám 2 %.

Pomôžete naplniť vyššie ciele.

Z dvoch percent sú financované napríklad
Malé členské projekty, ktoré sa realizujú po celom území Slovenska.

Ďakujeme.

PRÍSPEVKY

- 4** Význam využitia fotografie pri ornitologickom výskume
- 10** Moje zážitky s kaňami popolavými
- 16** Orlia výstava – Východoslovenské múzeum v Košiciach
- 20** 8 rokov s pustovkami

DÁVAME DOMOV DRAVCOM

- 26** Lesné druhy sov na hornom Ponitří v roku 2018
- 29** Barličkami pre vtáky k lepším vzťahom s poľnohospodármi

ČIERNA KRONIKA

- 34** Trávenie chránených druhov vtákov v poľovnom revíri Jánošíkovo II v roku 2018
- 37** Monitoring orliakov morských v roku 2018

PROJEKTY

- 40** Rok pod elektrickým vedením
- 46** Cesta do krajiny orlov

OBSAH

ŠATY ROBIĀ ČLOVEKA A DIZAJN ČASOPIS, OKREM INÉHO

Keď som v roku 2005 prišla medzi dravčiarov, väčšina nazývala združenie „RPS-ka“. Táto skratka, vychádzajúca z nášho anglického názvu, je pochopiteľne lepšia ako ODS. A teraz k veci. O dizajn časopisu sa vtedy staral Veterník (rozumej Ján Kaľavský). Celé to koordinoval Michal Noga na pozícii vedúceho redaktora, ktorému patrí obrovský obdiv za trpezlivosť a zanietenosť, s akou časopis tvoril až do roku 2017. Žezlo prevzal od nasledujúceho ročníka Roman Slobodník. Okrem Veterníka patrí veľké ĎAKUJEME za dizajn časopisu v ostatných rokoch Jánovi Svetlíkovi.

Jeseň 2018, nový rozmer, nový pohľad, nový prístup.

Aké sú dôvody na zmenu formátu časopisu?

- **Vy.** Naši priaznivci, ktorí ste chceli niečo praktickejšie, „do tašky“.
- **Ekológia a financie.** V tlačiarni sa časopis doterajšieho neštandardného formátu vyrezával z papiera väčšieho rozmeru, za vzniku veľkého množstva zbytočného odpadu a veľkej spotreby papiera. To zvyšovalo náklady na tlač. Rovnako, časopis sa zmestil až do veľkej obálky, ktorá je i drahšou zásielkou na pošte. Teraz postačí obálka na papier veľkosti A5.
- **Zmena k lepšiemu, k väčšej sviežosti, prehľadnosti, ku krajšiemu dizajnu.**

Ďakujeme všetkým, ktorí sa podieľali a podieľajú na príprave a zvyšovaní úrovne časopisu.

Lucia Deutschová
výkonná riaditeľka

VÝZNAM VYUŽITIA FOTOGRAFIE PRI ORNITOLOGICKOM VÝSKUME

✍ Jozef Chavko   📷 Jozef Chavko

Do života ornitológie nenápadne, bez toho aby sme si to uvedomili, vstúpili nové významné metódy monitoringu vtákov. Ak si spomenieme na „Feriancove časy“, tak monitoring a určovanie pozorovaného vtáctva sa opieral výlučne o fyzické pozorovanie pomocou ďalekohľadu v závislosti na disponibilnú skúsenosť pozorovateľa.

Tá bola obvykle priamo závislá na tzv. „napozieraní“, teda na počte pozorovaní jednotlivých druhov a uloženie do vlastnej pamäti a podvedomia pozorovateľa. Miera chybovosti pri určovaní bola pomerne vysoká. Z vlastnej skúsenosti viem, že na začiatku sezóny potrebujem dlhší čas na určenie ako na konci, keď som prešiel stovkami pozorovaní. Napríklad v prvých dňoch návratu sokolov kobcovitých (červenonohých) (*Falco vespertinus*) som potreboval viac času na rozlíšenie v situáciách

Samica sokola sťahovavého s odčítacím krúžkom 83, označená v máji 2011 v Maďarsku.

spoločného výskytu so sokolom myšiárom. Neskôr som určoval oba druhy často už v prvej sekunde.

V posledných rokoch sa menia aj metódy označovania vtákov, veľkou mierou a čoraz častejšie sa (chvalabohu) využívajú tzv. odčítacie krúžky a do popredia poznania sťahovavých druhov nastúpila satelitná telemetria. Oba spôsoby podstatne zvýšili efektívnosť využiteľných informácií nielen o migrácii, ale aj o fidelite, filopatríi či ďalších aspektov života vtákov (Cepák & Klvaňa 2016). Pri určovaní vtákov v zhoršených vizuálnych podmienkach, pri určovaní prítomnosti a typu krúžkov, či ich číselného kódu, je nezastupiteľné využitie primeranej fotografickej techniky (fotoaparáty s teleobjektívom, fotopasce). Ľudské oko pri pozorovaní cez ďalekohľad zachytí a uloží do pamäti neporovnateľne menej rozhodujúcich detailov, ako je možné získať z fotografie. Ide najmä o situácie, kedy sa dá podstatne presnej-

šie určiť napríklad vek podľa operenia, či jedinec má na nohách krúžky, či má vysielaciu, alebo ďalšie mnohé informácie, ktoré je možné vyčítať z fotografie aj dodatočne. Ďalším veľkým a významným prínosom je dokumentačná hodnota, kedy fotografia trvalo slúži ako jednoznačný doklad o výskytu a ostatných okolnostiach pozorovania. Veľmi si napríklad cením uložené fotografie pôvodných biotopov, hniezd a mláďat dravcov z Malých Karpát, ktoré už dávno zanikli a boli výrazne zmenené hospodárskymi zásahmi. Za veľmi dôležitú súčasť monitoringu hniezd možno považovať dokumentovanie hniezdného biotopu, či v rámci možností aj samotného hniezdenia. Je naozaj veľkou škodou uspokojiť sa len s písomným záznamom nálezu hniezda, keď v čase digitálnej fotografie je to dostupný a veľmi jednoduchý úkon. Možno predpokladať, že pri rekonštrukcii a obnove v rámci projektov reštitúcie biodiverzity, budú mať takéto dáta stále väčší význam.

“ĽUDSKÉ OKO PRI POZOROVANÍ CEZ ĎALEKOHĽAD ZACHYTÍ A ULOŽÍ DO PAMÄTI NEPOROVNATEĽNE MENEJ ROZHODUJÚCICH DETAILOV, AKO JE MOŽNÉ ZÍSKAŤ Z FOTOGRAFIE.”

Význam fotografovania pri monitoringu vystihuje aj nasledovný prípad. Keď som nedávno preveroval opakovaný výskyt orlov kráľovských na jednej lokalite v Maľých Karpatoch, zistil som prekvapujúce informácie. Z pozorovacieho stanovišťa som približne 4 hodiny dokumentoval výskyt orlov, pričom súčasne som vždy pozoroval len dva jedince. Vo viacerých prípadoch krúžili vo väčšej vzdialenosti. Ako je mojim zvykom, výskyt som zaznamenával fotoaparátom s teleobjektívom (600 mm). Do zápisníka som si pri odchode zapísal výskyt 2 ex. *A. heliaca*, subad. a juv.. Večer pri kontrole fotografií som konfrontoval jednotlivé charakteristiky odfotených jedincov a zistil som, že na lokalite sa vyskytovalo až 5 jedincov, z toho boli 3 subadultné, 1 juvenilný

a 1 adultný. Takú disproporciu v zaznamenanom pozorovaní som teda nečakal. Osobitný význam fotografovania sa preukázal pri identifikácii čísiel odčítacích krúžkov. Podľa posledných výsledkov sa táto metóda javí ako najefektívnejšia (napr. v porovnaní s odčítaním pomocou monokuláru). V priebehu sezóny roku 2018 sa z fotografií z jedinej známej hniezdnej lokality podarilo odčítať až 18 jedincov sokola kobcovitého, z čoho bolo zistené, že 13 jedincov bolo okrúžkovaných na Slovensku a 5 ostatných hniezdiacich jedincov boli vtáky okrúžkované v Maďarsku. V tomto prípade ide vôbec o prvý významný výsledok poznania návratnosti pôvodných jedincov a podiel hniezdenia maďarských vtákov tohto zaujímavého migranta. Je pravdepodobné, že fotografovanie predsta-

13

5

Samec sokola kobcovitého, ktorého
sme okrúžkovali odčítacím krúžkom
SNW na Slovensku v júli 2017.

SLOVENSKO

MAĎARSKO

vuje v súčasnosti asi najefektívnejšiu metódou identifikácie označovaných vtákov. Navyše digitálne fotografovanie vtákov je aj v širokej verejnosti stále intenzívnejšie, čo vytvára aj stále vyššiu perspektívu získavania dát označených vtákov (podobne napr. Noga 2010). To potvrdzuje vysoký nárast počtu jedincov identifikovaných z fotografií, napríklad juvenilné jedince orla kráľovského zastihnuté krúžkované na Slovensku a následne na krmoviskách v Španielsku, Rakúsku a Maďarsku, či sokol kobcovitý z nášho hniezdiska zastihnutý vo Francúzsku.

Analogické je aj využívanie fotopascí, napríklad pri zisťovaní príčin neúspešnosti hniezdenia, odhaľovania prípadov vtácej kriminality, alebo iných okolností v oblasti výskumu. Fotopasce sú už využívané viac menej bežne, ich význam je v súčasnej ornitológii už nezastupiteľný, najmä čo sa týka vysokej preukaznosti nových poznatkov a dokumentačnej hodnoty. Pomocou fotopascí sa vo viacerých prípadoch podarilo odčítať napríklad čísla krúžkov dravcov (napr. Chavko 2016). Za mimoriadne možno označiť fotografie z fotopascí, ktoré napríklad zachytili kunu skalnú, ktorá sa o polnoci asi z pol metrovej vzdialenosti z okraja hniezda pozerá na samicu sokola sťahovavého, sediacu pri asi 10

dňových mláďatách. Nemenej zaujímavé je aj to, že nedošlo k predácii a hniezdenie bolo úspešné. Alebo prípad obrany mláďat samičou sokola sťahovavého pred líškou, ktorá sa dostala na jej hniezdo a usmrtila mláďatá. Takéto presne zdokumentované poznatky nie je možné získať inými spôsobmi monitoringu.

Súčasná technická možnosť a dostupnosť digitálnej fotografie majú veľký potenciál využiteľnosti a zdá sa, že v záujme exaktnosti dokumentovania a efektívnejšieho získavania nových poznatkov v ornitológii budú stále významnejšie.

Literatúra:

CEPÁK, J. & KLVAŇA, P., 2016: Zpráva Kroužkovací stanice Národního muzea za rok 2016. Kroužkovatel, 24, 13 s.

CHAVKO, J., 2016:

Fotopasce – významný nástroj monitoringu ekológie živočíchov, s. 95-97, In: KRUMPÁLOVÁ, Z., ZIGOVÁ, M., TULIS, F. (eds.): Zoológia 2016, Nitra (24-26.11. 2016)

NOGA, M., 2010: Krúžkovanie – veda, vášeň, hobby?

Dravce a sovy, 2/2010, str. 4-7.

Výskum a vytváranie lepších podmienok pre sokola s červenými nohami v roku 2018 podporila Západoslvenská distribučná, a.s., prostredníctvom kampane Posviet si na fešáka.
www.dravce.sk/fesak

ENGLISH SUMMARY

IMPORTANCE OF BIRD PHOTOGRAPHY IN ORNITHOLOGICAL RESEARCH

Bird photography has become a standing method in the ornithological research. Its importance in bird study and determination has been increasingly growing over the decades with tremendous development of photography equipment and methods for taking and improving photographs. Especially the new possibilities for digital image processing bring significantly greater efficiency in documenting the occurrence of birds and significantly higher precision in determination of age, gender and other characteristics of the photographed individuals. Photography also has a special and, obviously, irreplaceable importance in ringing recovery. Field-readable rings are increasingly used as a significant method of marking birds in recent years. Thus today, a digital camera becomes a standard part of the ornithologist equipment besides binocular and notepad.

Samica sokola kobcovitého s odčítacím krúžkom WP8, okrúžkovaná v júli 2014 v Maďarsku.

MOJE ZÁŽITKY S KAŇAMI POPOLAVÝMI

✍ Tomáš Veselovský   📷 Tomáš Veselovský, Jozef Chavko

Tento rok si horúčavy zaslúžia prívlastok „tropické“, pretože „letné“ znie príliš mierne. Tropické horúčavy, obloha bez oblakov, slnko páli. Pod poslednými čerešňami, lemujúcimi okraj asfaltovej cesty, mizne aj jediný kúsok tieňa. Teplota stúpa, množstvo vody vo fľaši klesá, hodiny pribúdajú a nadšenie kolíše podľa toho, či a kedy sa opäť objavia.

Hniezdo kaní popolavých.

Nájdené mláďatá kaní popolavých.

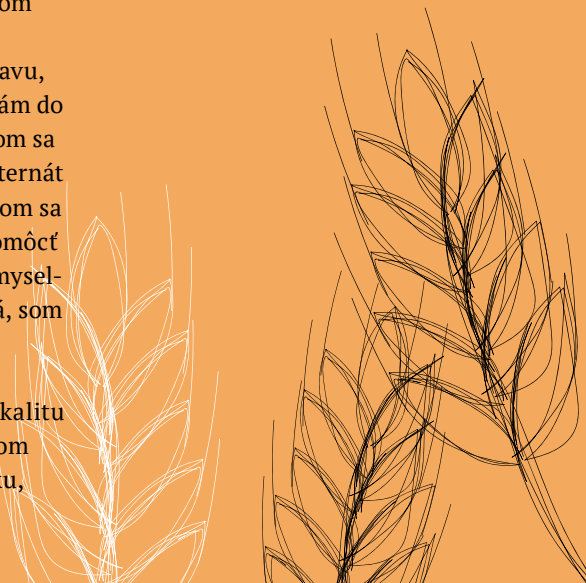
Vrátim sa pár rokov do minulosti. Kane popolavé predstavujú pre mňa určitý osobný symbol. Je to druh, s ktorým ma pred 10 rokmi zoznámil Michal Noga. Ukázal mi posledné hniezdne lokality pri Nitre a hlavne, objasnil mi dôležitú pravdu, že na „hniezdo kaní popolavých si je potrebné trpezlivo vyčkať“.

V ten rok to vyzeralo, že kane popolavé na lokalite nezahniezdili. Až po viacnásobnej kontrole územia sa mi podarilo prvýkrát v živote lokalizovať hniezdiaci pár. Oproti pôvodnej lokalite zahniezdili v obilnom poli pri susednej obci. Bola to veľká radosť. Samček pravidelne nosil potravu, samička ju preberala a nosila mláďatám do hniezda v obilí. A práve v tom čase som sa musel odsťahovať z Nitry, pretože internát na leto zatvárali. Priamo k hniezdu som sa preto nedostal a nemohol som ani pomôcť kolegom pri jeho zabezpečovaní. Pomyselnú čerešničku na torte, malé mláďatá, som videl iba na fotke.

V nasledujúcich rokoch som sa na lokalitu pri Nitre opakovane vracal. Občas som pozoroval iba samčeka alebo samičku,

niekedy sa vôbec neukázali a niekedy zahniezdili v ruderáli, takže nebolo potrebné „zasiahnuť“.

Tento rok, v polovici júna, sa mi podarilo prísť opäť na starú-známú lokalitu. Povedal som si, že si zoberiem „deň voľna“ a pôjdem pozapisovať všetko, čo lieta. Údaje do databázy sa hodia a prečo by som nespojil príjemné s užitočným? Po troch hodinách na úmornom teple sa ukázal samček, ktorého som sledoval cez monokulár, ale zaletel za vzdialený vetrolam.

Rýchlo som si pobalil veci a presunul sa pár kilometrov autom na miesto, kde som predpokladla, že zaletel. Dlhé, niekoľko desiatok hektárové obilné pole vyzeralo nádejne. Rozložil som statív, monokulár a čakal. Asi po hodine sa ukázal, dlhú dobu krúžil až sa zrazu objavil ďalší samček. A hneď nato samička. Z oblohy si urobili ihrisko, zo samičky som však nespustil oči. Skoro 40 minút krúžila, každú chvíľu klesala, až nakoniec urobila krátku otočku, spustila krídla a dosadla do poľa. Tam kdesi je hniezdo...

Akurát, nebolo to také jednoduché, ako som si spočiatku myslel. Terén bol vlnitý, a samička dosadla niekde uprostred poľa, ktoré bolo cez kilometer dlhé. V nasledujúcich dňoch som sledoval pohyb nad poľom z rôznych uhlov. Presúval som sa, čakal a opäť presúval... Niekedy priletel samček raz za pár hodín, niekedy hájil teritórium pred druhým samcom alebo kaňou močiarnou. Samička sa ukázala len párkrát, na veľmi krátku chvíľu a vždy zmizla v niektorej z početných terénnych depresíí.

Počas 6 nasledujúcich dní strávených trpezlivým vyčkávaním pod čerešňou som nevidel odovzdávanie potravy ani raz. Hniezdenie sme pomaly odpisovali ako neúspešné. V nedeľu, 1. júla, sme s manželkou skontrolovali lokalitu poslednýkrát. Na veľké prekvapenie, po dlhých dňoch čakania, sa ukázala aj samička a rovno si so samčekom vo vzduchu odovzdali potravu. Samička opäť zaletela do jednej z terénnych depresíí. Podľa rôznych orientačných bodov ako sú stĺpy elektrického vedenia, stromy a autobusová zastávka sme sa snažili zapamätať miesto, kde dosadla.

Presunuli sme sa bližšie a rozdelili sa. Pomaly, postupne sme kráčali cez obilné pole asi 400 m. Zrazu vyletela samička pár metrov odo mňa. Všade dookola bolo pováľané obilie a pod jedinými stojacimi stebkami sa krčili 3 mláďatá. Vedľa nich bolo ešte jedno vajce. Najstaršie mláďa malo tak 7 dní, veľmi ďaleko do prvého vyletenia. Chvíľu eufórie zakrátko vystriedala realita. V celom regióne prebiehala intenzívna žatva a bolo len otázkou času, kedy sa „kanie

Stavanie ohrady okolo hniezda.

Kaňa popolavá nad ohradníkom (foto: Jozef Chavko)

pole“ dostane tiež na rad. Okolie hniezda sme obsypali čiernym korením, aby sme minimalizovali zanechanú pachovú stopu a išli sme k najbližším kombajnom.

Od kombajnistov sme zistili, pod ktoré poľnohospodárske družstvo patrí obilné pole a zároveň nám poskytli číslo na hlavného agronóma, pána Ing. R. Krúpu.

O nájdenom hniezde sme informovali zoológov CHKO Ponitrie, ktorí zabezpečili prvotnú komunikáciu s predsedom PD Devio, pánom Ing. I. Jakubičkom.

Tak sme zistili, že žatva je plánovaná na nasledujúci deň! Podľa našej dohody som zatelefonoval hlavnému agronómovi a dohodol som sa s ním na stavbe malej ohrady. V jediných stavebninách, ktoré boli v Nitre v nedeľu večer otvorené, sme

nakúpili pletivo, drôt, koly a reflexnú farbu. V pondelok ráno sme počkali, kým sa trošku ohreje vzduch, aby mláďatá v neprítomnosti samice nepocítovali chlad. Krásnym prekvapením bolo, že v noci sa aj z posledného vajčička vyľahlo mláďa!

Nestrácali sme čas a pustili sme sa do stavby ohrady o rozmeroch 3x3 m, s výškou 1,2 m. Ohradu väčších rozmerov sme nechceli postaviť kvôli tomu, aby od hlavnej cesty zbytočne nepýtala pozornosť. Spodnú stranu pletiva sme zahli, aby ho mláďatá nepodliezli. Vrcholce kolov sme nastriekali reflexnou farbou, aby boli viditeľné pre kombajnistov.

**KOĽKO NEDOHĽADANÝCH HNIEZD
KANÍ POPOLAVÝCH ROČNE VYKOSIA
POLNOHOSPODÁRSKE STROJE?**

Priamo na lokalite sme sa stretli s hlavným agronómom a poľovníkom pánom Krúpom, porozprávali sa o kaniach a dohodli sa na usmerneniach pri žatve. Veľmi oceňujem ústretový a konštruktívny prístup pána Ing. R. Krúpu aj pána predsedu PD Devio Ing. I. Jakubičku. Ešte hodinu sme vyčkávali, ako samica zareaguje na nový prvok v okolí hniezda. Chvíľu krúžila, zvedavo si ho obzerala, nakoniec urobila otočku, spustila krídla a vrátila sa k mláďatám. Zvíťazil „materinský pud“.

Podvečer začala žatva. Hučiace a prášiacie kombajny pomaly žali úrodu. Najprv obkosili najbližšie okolie hniezda a postupne, v pásoch zvyšok poľa. Až ma mrazilo pri pohľade, keď kombajn zastavil tesne pred ohradou. Keby sme hniezdo nenašli, mláďatá by nemali najmenšiu šancu na prežitie. Koľko nedohľadaných hniezd kaní popolavých ročne vykosia poľnohospodárske stroje?

Počas žatvy kane s ostatnými dravecami lietali ponad pole a snažili sa uloviť hraboše alebo hodovať na pokosených zvieratách. Naraz sa pred nimi odkryl stôl plný jedla. Asi po hodine sa samica vrátila k mláďatám aj s potravou, a tak som mohol spokojne odísť domov. Jedna časť záchrany mláďat bola úspešne za nami, ale čakali nás dlhé dni, kým mláďatá budú schopné samostatného života. V nasledujúcich dňoch sme hniezdo kontrolovali z diaľky, nechceli sme zbytočne zanechávať pachové stopy. Aby sme odpudili predátory, vyskúšali sme porozhadzovať v okolí hniezda trus veľkým šeliem. Po dažďoch sme celú procedúru zopakovali. Medzičasom mláďatá pekne podrástli a začali sa rozliezať v okolí hniezda. V nasledujúcich 10 dňoch boli vykonané ďalšie kontroly hniezda. Do konca júla opustili ohradu všetky tri mláďatá. Konštrukciu sme preto rozobrali a uskladnili pre prípad potreby v ďalšej hniezdnej sezóne.

Žatevné práce okolo hniezda.

Uvedomujem si, že záchrana mláďat nie je koncepčné a udržateľné riešenie. Aktuálne je to však nutné minimum, ktoré môžeme urobiť pre záchranu kaní popoľavých v poľnohospodársky využívaných územiach Slovenska. Podobne ako ostatné druhy poľnohospodárskej krajiny, kane stále ostávajú na okraji záujmu odbornej a laickej verejnosti. Postupne, nebadane miznú z našej krajiny. Prioritou v najbližších rokoch teda musí byť presadzovanie udržateľného spôsobu využívania poľnohospodárskej pôdy. To znamená nájdenie rovnováhy medzi zabezpečením dostatočnej poľnohospodárskej produkcie a na strane druhej zvýšenie podielu stabilizujúcich, extenzívnych krajinných prvkov.

ENGLISH SUMMARY

MY EXPERIENCES WITH MONTAGUS HARRIERS

My experiences with Montagu's harriers Summer, the sun and heat. In 2018, we found the nest of the Montagu's harrier shortly before the harvest of crop on the western Slovakia. A few days old chicks did not have a chance to survive without the help of a human. Thanks to cooperation between members of the Raptor Protection of Slovakia, employers of the State Nature Conservancy and the Farm Devio, the chicks were saved. The three juvenile of Montagu's harrier were successfully leave the nest at the end of July.

i

RÁD BY SOM POĎAKOVAL

Predstaviteľom PD Devio p. I. Jakubičkovi a p. R. Krúpovi, pracovníkom Správy CHKO Ponitrie V. Slobodníkovi a S. Harvančíkovi, a členom Ochrany dravcov na Slovensku S. Kováčovi, J. Chavkovi, B. Matejovičovi, R. Slobodníkovi a M. Nogovi za pomoc a spoluprácu pri ochrane hniezda.

ORLIA VÝSTAVA – VÝCHODOSLOVENSKÉ MÚZEUM V KOŠICIACH

1. 3 – 26. 8. 2018

✍ Miroslav Dravecký   📷 Miroslav Dravecký, Katarína Ščerbanovská

Už od konca februára lákal obyvateľov a návštevníkov Košíc deväť metrov vysoký informačný panel so siluetou orla krikľavého, s potravou v zobáku, letiaceho na hniezdo, pripevnený na priečelí historickej budovy Východoslovenského múzea v Košiciach (VSM).

Návštevníkov pri otvorení výstavy zaujal „prírodný kút“ s imitáciou hniezda orla krikľavého na hniezde s malým mláďatom a prírodné prostredie okolo hniezda. Miestnosťou sa niesla vôňa lesa z jedľových konárov.
(foto: Katarína Ščerbanová)

Informačný panel pozývajúci k návšteve výstavy.

Bol pozvánkou na návštevu výstavy „Vysoko na krídlach – čo vieme o orlovi krikľavom“. Otvorenie výstavy pripadlo na pekný deň, 1. marca 2018 o 16:00 hod. Organizátorom výstavy bolo VSM, v spolupráci s Ochranou dravcov na Slovensku (RPS). Otvorenia výstavy sa zhostil už tradične riaditeľ VSM PhDr. Robert Pollák, autor výstavy RNDr. Miroslav Dravecký a RPS zastupovali Jozef Chavko a Ing. Zuzana Guziová, info a foto z vernisáže: www.vsmuzeum.sk/vystavy/archiv.

Výstava predstavila život orlov krikľavých od vyliahnutia z vajíčka, cez súboj súrodencov v hniezde a proces kainizmu, po vyletenie mláďaťa z hniezda a migráciu orlov krikľavých do Afriky. Návštevníci sa dozvedeli, čo všetko potrebuje ornitológ k sledovaniu orlov, ku kontrole hniezd, k vylezeniu k hniezdu, ku krúžkovaniu mláďat či k rôznym ochranným opatreniam, napr. k stabilizácii orlích hniezd v prírode. Výstava poukazovala tiež na potrebu ochrany orla krikľavého na Slovensku a v okolitých krajinách. Atrakciou bolo

aj „orlie kino“. Čo sa deje v orlom hniezde prezrádzal krátky odborný video dokument, prezentovaný bol aj film z dielne RPS, „Spoločne chránime orla krikľavého“, tiež film „Orlie pierko“. Najmenší návštevníci mali možnosť z pozorovacieho krytu nahliadnuť do hniezda, v ktorom orlica strážiла svoje mláďa. Realizované boli viaceré prednášky pre verejnosť i školské skupiny, okrem iného aj o tom, ako rozoznávame orly a iné dravé vtáky v prírode. Pripravené boli aj sprievodné propagačné materiály, ako informačný leták „Orol krikľavý – spoznaj ma viac“, brožúra „Orly krikľavé v Slovenskom kráse“ a omalovánka „Orol krikľavý“. Najmä omalovánka mala úspech – odnášali si ju nadšení žiaci, spolu s malými odznakmi, prípadne butónkami v hrsti.

**VÝSTAVA PREDSTAVILA ŽIVOT ORLOV
KRIKĽAVÝCH OD VYLIAHNUTIA Z VAJÍČKA,
CEZ SÚBOJ SÚRODENCOV V HNIEZDE
A PROCES KAINIZMU, PO VYLETENIE
MLÁĎAĎA Z HNIEZDA A MIGRÁCIU ORLOV
KRIKĽAVÝCH DO AFRIKY.**

Návštevníci sa dozvedeli viac aj o ostatných aktivitách RPS pre lepšie podmienky dravcov a sov vo voľnej prírode. Výstava trvala od 1. 3. 2018 do 26. 8. 2018 a navštívilo ju takmer 6 000 návštevníkov, z čoho len počas známej akcie „Noc múzeí“ 2 654. Potešili vyjadrenia návštevníkov „Ďakujeme za krásnu výstavu, balzam na dušu“. 24 detí z 3. A zo ZŠ P. Horova z Michaloviec s p. učiteľkami hodnotili výstavu krátko slovami „Ďakujeme – krásne – poučné!“. Adriana a Maľko napísali „Z celého srdca ďakujeme za nádhernú výstavu. Chránme si naše prírodné bohatstvo.“

„Táto výstava je veľmi pekná a poučná“ – podpísaní Terezka + Andrejko + Starká + Starký. Veronika z Bratislavy napísala: „Krásna expozícia, poučná. Mali by sme si svoje vtáčstvo chrániť a hlavne orly, sú krásne a majestátne. Králi našich hôr.“ „Nádherná výstava a výborné orlie kino,“ sa páčili žiakom 5.C a 5.B zo ZŠ Belehradská v Košiciach. „Výstava sa nám veľmi páčila a dozvedeli sme sa veľa nových informácií o orlovi,“ pridala pani učiteľka Marika z 1.C na ZŠ Nám. L. Novomestského v Košiciach. „A beautiful and very interactive exhibit! Wonderful for both children and adults,“ napísala navštevníčka z Kanady Deborah Dunton.

Dúfajme, že výstava obohatila návštevníkov a hlavne najmladšiu generáciu o poznatky zo života orlov kriklavých a prispeje k rozvoju pozitívnych vzťahov verejnosti k poznaniu a ochrane prírody na Slovensku.

Vyjadrenie od Terezky a Andrejka, že sa výstava páčila.

Imitácia ornitológa s lezeckými stúpačkami pri výstupe po kmeni.

V priestoroch výstavy.

Táto výstava je veľmi pekná!
 Poučná.
 Terezka + Andrejko
 Starká + Starký
 10.3.2018

Pozorovací kryt odkiaľ mohli návštevníci nahliadnúť do hniezda, v ktorom orlica strážiła svoje mláďa.

ENGLISH SUMMARY

HIGH IN THE SKY — WHAT DO WE KNOW ABOUT THE LESSER SPOTTED EAGLE

Since the 1st March until 26th August 2018 this eagle species was introduced to the wide public during a specialized exhibition presented at the East Slovak Museum in Košice. Almost 6 000 visitors could see the life of an eagle from fledgling to the adult individual, various movies, pictures, tools for monitoring, ringing and other research. Interactive parts such as the telescope pointed on the eagle nest were especially fascinating for children.

Grafické spracovanie materiálov použitých na výstave finančne podporila RPS formou Malého členského projektu, tlač zabezpečilo VSM prostredníctvom Projektu fondu na podporu umenia (FPU): 16-622-04311 „Poznatky z hniezd orlov krikľavých prenesené do muzeálnej expozície — príklad uzavretého cyklu veda, výskum, vzdelanie a široká verejnosť“.

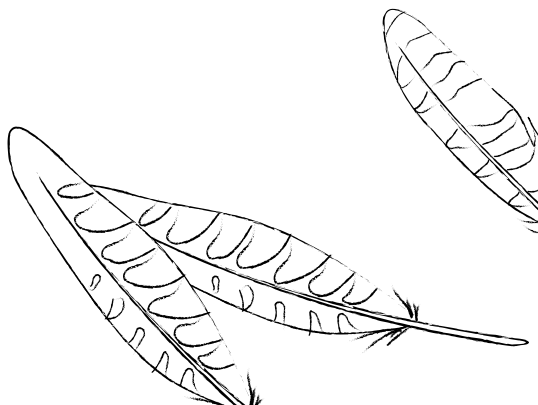
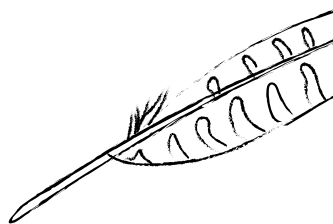
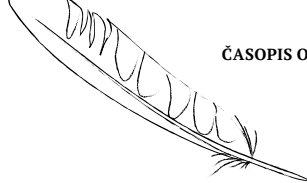
**Z CELÉHO SRDCA ĎAKUJEME
ZA NÁDHERNÚ VÝSTAVU. CHRÁŇME
SI NAŠE PRÍRODNÉ BOHATSTVO.**

8 ROKOV S PUSTOVKAMI

✍ Igor Novák   📷 Igor Novák

Nie som síce ornitológ, ale za tie roky som pozorovaním sokolíkov, a taktiež osobným aj telefonickým kontaktovaním s ochrancami či sokoliarmi získal veľmi pekné zážitky a skúsenosti, s ktorými by som sa rád podelil s čitateľskou verejnosťou. Bývame v bytovom dome na sídlisku na štvrtom poschodí v Nitre. Niekedy pred ôsmimi rokmi nám začali pred oknami poletovať dovtedy nepoznané krásne sfarbené vtáky.

Jeden bol celý hnedý, strakatý a druhý tehlovočervený so sivou hlavičkou, oba mali žlté pazúriky a typicky dravčie „nohavičky“. Až neskôr som si zistil, že sa jedná o pár sokolov myšiarov. Asi sa im u nás zapáčilo, lebo nám obsadili voľný kvetináč na okne v kuchyni (viac vid'. Novák, 2011). Odvtedy sú u nás celoročne a hniezdia pravidelne každý rok.

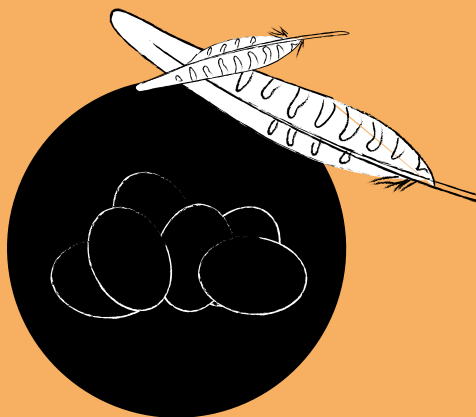

Samica strážiaca približne 10 dňové mláďatá.

Náš terajší párik (rodičia) tu žije trvale — nikam neodlieta, zimuje „u nás doma“. Naopak, mladé, asi 1–4 mesiace od vyliahnutia, keď sa naučia loviť a sú sebestačné, sú rodičmi vytlačené zo svojho rajónu a odlietajú. Zažil som aj hromadný jarný návrat, asi piatich mladých, ktorí sa chceli ubytovať v blízkosti hniezda. Samec ich však tvrdo odháňal nielen z hniezda, ale aj z teritória, ktoré si chráni ako „svoje“. Pozoroval som vzdušné súboje, keď sa samčeka do seba zakvačili pazúrami a padali v špirále za veľkého škrekotu k zemi. Tesne nad chodníkom sa rozpojili, zatiaľ náš samček vždy svoje hniezdo uhájil. Videl som aj také letové hry „nášho“ páru s mačkou na parapete, čo sa vyhrievala na okne v bytovke oproti. Robili nám neskutočné letecké akrobatické divadlo, s patričným „pustovkovským“ škrekotom.

Samička znesie maximálne 6 vaječ.

“SAMČEK LEN PÁR KRÁT POOTÁČA VAJÍČKA A ZA CHVÍLKU UŽ ŠKRIEKA, ŽE CHCE VYSTRIEDAŤ.”

Spočiatku som mláďatá nedal okružkovať, aby som chránil ich súkromie. Ochránári by ich radi monitorovali pri migrácii, v posledných rokoch im budujú aj drevené búdky v susedstve polí. Tento rok som ich aj preto dal označiť, samička bola pritom a nebránila sa tiež dať okružkovať (vďaka Roman). Nocovanie rodičov je zaujímavé sledovať. Samička prespáva na hniezde aj mimo hniezda, no u samčeka som nocovanie na hniezde nezažil nikdy. Určite majú ešte aj ďalšie úkryty v okolí. Raz som pozoroval samčeka učupeného v rohu hniezda bez pohybu. Schoval sa pred veľkým dravcom krúžiacim nad bytovkami. Na jar v apríli – máji samička znesie do 6 vajec (závisí od množstva potravy), z ktorých sa pri troške šťastia po približne 28 dňoch vyliahne 4 až 6 mláďat.

Na vajciach sa rodičia striedajú, ale poctivo sedí hlavne samička. Samček len pár krát pootáča vajíčka a za chvíľku už škrieka, že chce vystriedať. Samček bez problémov vyživí samičku počas sedenia na vajciach. Keď sa mladé vyliahnú, samička ich ešte týždeň zahrieva. Rovný žltý zobáčik sa im po troch dňoch začína zakrivovať do typicky „dravčieho“. Po týždni sú už také veľké, že samička bdie vedľa

nich, rastú viditeľne každým dňom. Počas hniezdenia nám v posledných rokoch vždy pribudol aj nejaký „najdúch“ ktorý vypadol niekde z hniezda a dobrí ľudia ho priniesli k ochranárom, resp. policajtom. Kým mláďatká vyletia z hniezda, rodičia majú čo robiť, otočia sa aj niekoľko krát s potravou. V prvých dňoch hniezdenia potravu prináša výlučne samček, neskôr sa do lovu zapája aj samička. Po mesiaci sú obaja veľmi vyčerpaní a schudnutí.

Hlavnou potravou sokolíkov sú hlodavce všetkých veľkostí. Keď objavia hniezdo hraboša, vypucujú ho do posledného. Potom sú to jašteričky, drobné spevavce, alebo malé holúbky vyberané z hniezd. Uloviť dospelého holuba je pre našich sokolíkov problém. Za celé tie roky samček priniesol na hniezdo 3 alebo 4 dospelé holuby, aj to neviem či ich ulovil alebo ako k nim prišiel (či ich nezrazilo auto a pod.). Po vyliahnutí mladých už po pár dňoch je nedostatok potravy – samček nestíha. Samička nemôže odletieť z hniezda a nechať mladé samé. Vďaka Správe CHKO Ponitrie, ktorí nám posledné roky poskytujú zamrazené jednodňové kuriatka sú mláďatá každoročne odchované.

Vzájomné spolužitie ľudí a sokolov — tu by sa dalo popísať veľa. Sú ľudia ktorí poštolky milujú a sú takí, čo ich neznášajú. Najmä tie 2 mesiace hniezdenia sú z hľadiska akceptovania, nevyrušovania „hostí“ dosť ťažké. Ich škrekot, typický keď samček prilietia s myškou, niektorých ľudí vyrušuje. Majú taký dobrý zrak, že vás poznajú, keď idete po ulici domov, ozvú sa vám zo strechy svojim typickým škrekotom. Minule mi krúžili nad hlavou, keď som odchádzal k autu, tak ma vyprevádzali. Niekomu aj vadí, keď im priletia na balkón a chcú tam hniezdiť. Možnosť sledovať hniezdenie, liahnutie mladých, ich rast, potom prvé lety z a do hniezda a taktiež dôvera, najmä samičky k človeku, sú však pre mňa veľkou odmenou za toto spolužitie.

Literatúra:

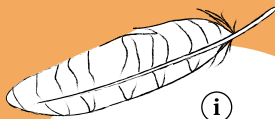
NOVÁK, I., 2011: „Operácia“ malého sokola myšiara.

Dravce a sovy, 1/2011, str. 24-25.

ENGLISH SUMMARY

8 YEARS WITH COMMON KESTREL

In the period 2011–2018, I monitored breeding of the Common Kestrel at my place in the Nitra City. I studied various aspects of the Common Kestrel life, such as breeding, roosting, fidelity and behaviour in the vicinity of nest. If nestlings were starving, I provided supplementary feeding.

V roku 2018 organizovala RPS po druhýkrát pre verejnosť súťaž so sokolom myšiárom. Zapojilo sa bezmála 60 ľudí, v online mape bolo vyznačených 65 intravilánových hniezd v 19 mestách a obciach, z ktorých vyletelo viac ako 130 mláďat.
www.dravce.sk/postolka

“**MAJÚ TAKÝ DOBRÝ ZRAK, ŽE VÁS
POZNAJÚ, KEĎ IDETE PO ULICI DOMOV,
OZVÚ SA ZVÁM ZO STRECHY SVOJÍM
TYPICKÝM ŠKREKOTOM.**”

The background of the page is a vibrant red color. Overlaid on this are numerous thick, black, hand-drawn lines that form a complex, tangled web. Some lines are straight, while others are curved or circular. A single, thin yellow line is also visible, extending from the top right towards the center. The overall effect is one of chaotic energy and interconnectedness.

DÁVAME DOMOV DRAVCOM

LESNÉ DRUHY SOV NA HORNOM PONITRÍ V ROKU 2018

✍ Karol Šotnár   📷 Karol Šotnár

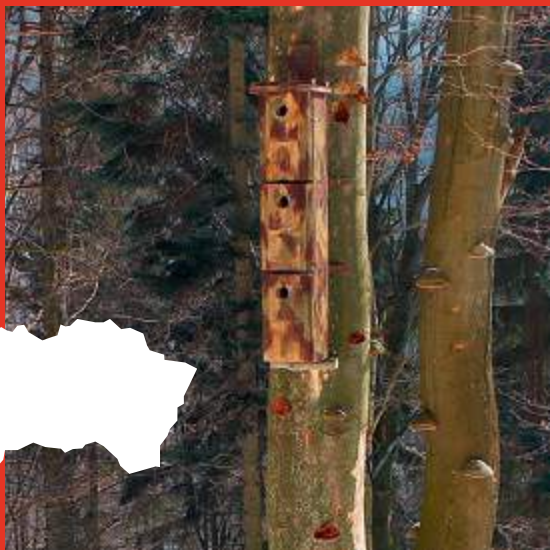

V priebehu mesiacov január až apríl 2018 sme vyrobili a nainštalovali štyri umelé hniezda a tri polobúdky pre sovy dlhochvosté (*Strix uralensis*) a jednu špeciálnu búdku pre kuvička vrabčieho (*Glaucidium passerinum*). Rozmiestnili sme ich na vybraných lokalitách v oblasti horného Ponitria. Zároveň boli navrhnuté ochranné opatrenia konzultáciou s kompetentnými lesníkmi, za účelom ponechania suchých pahýľov a stromov s búdkami. Celkovo sme do príslušnej porastovej mapy vyznačili sedem lokalít.

V apríli a v máji sme vykonali dve kontroly hniezd, polobúdok a búdok kvôli obsadenosti hniezdných lokalít. Všetky búdky a umelé hniezda boli v tomto roku bohužiaľ neobsadené, pravdepodobne v dôsledku nedostatku drobných lesných cicavcov a značných výkyvov počasia. Oba faktory sú „zlým rokom“ pre sovy. Dokonca aj pri kontrole búdok, v ktorých po minulé roky pravidelne hniezdili sovy lesné, sme zaznamenali všetky búdky prázdne, čo bolo po prvý krát za dvadsať rokov monitoringu u tohto druhu na Hornom Ponitří! V priebehu jarného toku sa sovy ozývali len minimálne, alebo vôbec. O niečo lepšie boli obhajované teritória koncom leta a na jeseň, kedy sme dňa 21. 8. 2018 z jedného miesta počuli dva páry sovy lesnej, jeden samec priletel a sadol si asi päť metrov od nás (k. ú. Tužina). Dňa 28. 8. 2018 sa

ozývali v intraviláne obce Kanianka medzi dvomi panelákmi okolo tretej hodine ráno intenzívne dve samice sovy lesnej. V inom prípade sa 30. 8. 2018 ozývali dokonca dva páry a jedna samica. Samica z jedného páru sedela na smrekovci a ozývala sa asi 30 m od nás. Neskôr nám preletela ponad hlavy, ozývajú sa kvílivým škrípajúcim hlasom a sadla neďaleko na okraj lesa, kde ešte hodnú chvíľu hlasito obhajovala svoje teritórium (k. ú. Kanianka, lokalita Šútovské sedlo).

Správanie sov a zlepšujúca sa potravná ponuka nasvedčujú tomu, že budúci rok by mali byť podmienky pre hniezdenie lesných druhov sov oveľa priaznivejšie. Už teraz sa tešíme na kontrolovanie obsadenosti spomínaných lokalít a reprodukčnej úspešnosti lesných druhov sov.

„Trojkuvičkovník“ inštalovaný na jar 2018 v k. ú. Tužina.

Nástroje a materiál na inštaláciu umelých hniezd.

ENGLISH SUMMARY

FOREST OWL SPECIES IN UPPER PONITRIE REGION IN 2018

In 2018, from January to April, we have manufactured four artificial nests and three nest boxes for Ural Owl and one special nest box for Eurasian Pygmy Owl and installed them on selected sites in the Upper Ponitrie Region. In April and May, we carried out two field visits to check for signs of occupancy of breeding sites. However, all nest boxes as well as artificial nests remained unoccupied in 2018. This can be consequence of lack of small mammals serving as prey and severe weather conditions.

NA SPOLUPRÁCI V TERÉNE SA PODIEĽALI

J. Mikula, Z. Masárová, M. Vaňo
a K. Šotnárová. Tieto aktivity boli
vykonávané vďaka finančnej
podpore RPS v rámci malých
členských projektov.

BARLIČKAMI PRE VTÁKY K LEPŠÍM VZŤAHO S POĽNOHOSPODÁRMI

✍ Marek Gális   📷 Marek Gális

Vyššie výnosy, veľkoblokové polia, intenzifikácia. Slová, ktoré sa tak nesporne spájajú s dnešným poľnohospodárstvom nielen na Slovensku. Aby bolo možné uspokojiť potreby konzumnej spoločnosti, je potrebné zabezpečiť kvantá potravín.

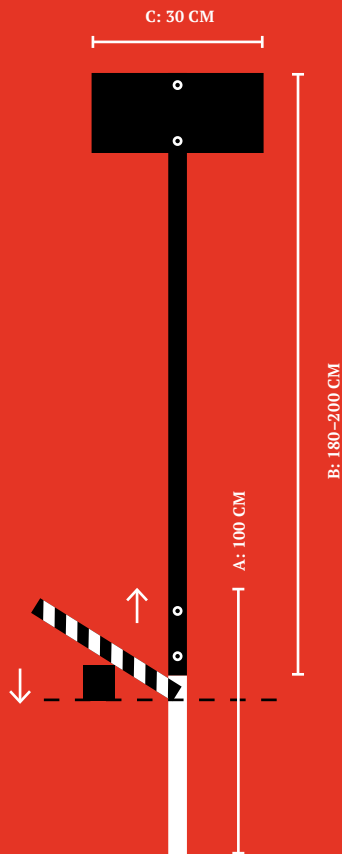
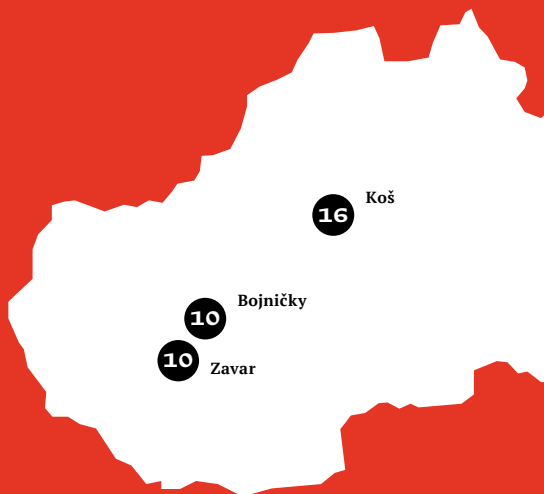
Sokol myšiar s uloveným hrabošom (fotopasca).

Intenzifikácia tak neobchádza ani poľnohospodárstvo a žiaľ, sme svedkami neustáleho zvyšovania podielu chémie pri ochrane plodín pred tzv. škodcami, za ktoré poľnohospodári označujú najmä hraboše. Ak pripočítame aj výkyvy počasia, sucho, prietrže mračien, vplyv na hektárové výnosy je značný a pre poľnohospodára finančne citeľný. Že je chémia prvou možnosťou, po ktorej drvivá väčšina z nich siahne, o tom už dnes nemusíme ani diskutovať.

Tu nastáva ale vážny problém. Likvidácia hrabošov ochudobňuje nie len dravce o významnú zložku potravy. Nesprávnou aplikáciou chémie na poliach, hrozí často sekundárny úhyn predátorov, vrátane dravcov a sov. Ďalší negatívny faktor sú chýbajúce remízky, stromoradia. Na veľkoblokových poliach nie je dnes už pre ne miesto. Každý hektár je z pohľadu výnosov dôležitý. Aby boli dravé vtáky v love úspešné, robia často energeticky náročné prelety ponad polia, alebo striehnu na korist' „zavesené“ vo vzduchu (napr. sokol myšiar, či myšiaky). Iná možnosť im v monokultúrnej krajine bez stromov nezostáva.

Dlhšie sme sa Romanom Slobodníkom bavili na tému, čo urobiť, aby sme pre dravce zlepšili túto nepriaznivú situáciu a kúsili s poľnohospodármi ísť cestou biologickej ochrany. Druhým zámerom bolo, spraviť niečo aj pre poľnohospodárov, aby sme im ukázali, že nielen od nich niečo chceme, ale ponúkame aj pomoc. Voľba padla na „barličky“ pre dravce. Je to v podstate

**“BOLO NÁM JASNÉ,
ŽE AK CHCEME
POĽNOHOSPODÁROV
S DANÝM NÁPADOM
OSLOVIŤ, MALI BY SME
IM TO PONÚKNUŤ
AKO HOTOVÚ SLUŽBU.”**

drevené bidlo v tvare písmena "T". Z nich majú dravce dobrý výhľad a striehnú na korisť. Bolo nám jasné, že ak chceme poľnohospodárov s daným nápadom osloviť, mali by sme im to ponúknuť ako hotovú službu. Doslova ako produkt, ktorý ich nebude nijako obmedzovať nielen z pohľadu financií, ale aj manažmentu na hospod. ploche. Za takto „chránenú“ plodinu sme si vybrali lucernu siatu, silne atakovanú hrabošmi. Tá je totiž pre monitoring ideálnou plodinou, keďže je to viacročná plodina - jediným zásahom je kosenie 2–3 krát ročne. Osadené barličky by však mohli byť prekážkou technike pri kosbe. Preto sme okrem výroby a osadenia zabezpečovali aj ich odstránenie pred kosbou a opätovnú inštaláciu na plochách, hneď ako to bolo možné. Vzájomná komunikácia s družstvami bola výborná.

Na začiatok sme nechceli mať prehnané a nerealizovateľné plány. Dohodli sme sa preto s tromi poľnohospodárskymi družstvami, s ktorými sme rozbehli túto formu biologickej ochrany troch lucerkových polí. V lokalite Bojničky (okres Hlohovec) a Zavar (okres Trnava) sme inštalovali 2x 10 kusov barličiek, v lokalite pri obci Koš

(v okrese Prievidza), pribudlo 16 kusov. Polia boli na niektorých častiach tak atakované hrabošmi, že dravce striehnúce na korisť z barličiek sa museli cítiť doslova ako v špajzi.

V projekte sa k nám pridali aj odborníci z Katedry ekológie a environmentalistiky UKF v Nitre, ktorí na lokalite Bojničky a Zavar realizovali monitoring stavu populácie hraboša poľného, metódou odchytu a porovnania početnosti na „chránených“ častiach poľa s barličkami a bez nich. Využitý bol aj monitoring barličiek fotopascami. Výroba barličiek je technicky veľmi jednoduchá. Nakoľko museli byť vyberateľné, zvolili sme konštrukčné prevedenie z dvoch dielov, kedy za pomoci dvojzvratnej páky bolo možné s minimálnym fyzickým úsilím barličku vytiahnuť. Samotnú konštrukciu tvorili dva hranoly hrúbky 5x5 cm. Jeden je základový 1 m dlhý (A), ktorý sa osadí do zeme. K nemu sa priskrutkuje aspoň 1,8–2 m dlhý hranol (B), ktorý sa upevní min. 10 cm nad zem, z dôvodu ľahšieho vyberania. Na ten sa následne osadí plošinka na pristátie (C). Tá musí byť aspoň 30 cm dlhá a ideálne 2–2,5 cm hrubá, aby sa na nej vtákom dob-

Hraboš poľný odchytený do živoľovnej pasce.

re sedelo. Všetky komponenty boli natreté hnedou lazúrou na drevo, základový hranol dostal aj gumoasfaltový náter, nakoľko musel byť aspoň 50 cm v zemi, aby čo to vydržal aj do budúcnosti. Inštalácia bola za pomoci zemného vrtáka, zasypánia okolia kola.

Prvú inštaláciu sme začali spolu s Filipom Tulisom a Jakubom Kameništiakom z UKF v Nitre, v apríli 2018 v lokalite Bojničky a Zavar. Na každej ploche sme vytvorili dva kvadráty po 5 ks barličiek. Hraboše sú súčasne monitorované, prostredníctvom odchytu do pascí. Takto vieme do budúcnosti porovnávať cez zmenu početnosti odchytých hrabošov a prítomných aktívnych dier, do akej miery barličky reálne pomáhajú, resp. ovplyvňujú početnosť hraboša.

Na oboch týchto lokalitách sme inštalovali 5 fotopascí, ktoré mali zachytiť, ako to na barličkách „žilo“. Prvé snímanie začalo 24. 4. 2018 a hneď z 27. 4. 2018 pochádzajú fotky dvoch samcov sokola myšiara s ulovenými hrabošmi. Ďalšie zábery potešili 2. 5. 2018, kedy sa podarilo zaznamenať počas noci dnes už veľmi vzácnu plamienku driemavú a tiež myšiarku ušatú. Prítomné boli mnohé iné druhy spevavcov – najmä počas migrácie a zakvitnutie lucerny barličky využívali pre lov prhlaviare červenkasté, ľabtušky lesné, skalaričky a na hraboše sa priletel „pozrieť“ aj strakoš veľký.

S inštaláciami barličiek sme pokračovali na lokalite pri obci Koš v pôsobnosti PD Koš. V lucernovom poraste sme osadili

Odchyty drobných zemných cicavcov odborníkmi z Katedry ekológie a environmentalistiky FPV UKF v Nitre.

Využitie fotopasece na zaznamenanie druhovej skladby vtákov využívajúcich barličky.

v jednej línii 16 ks. Na danej lokalite neprebíhal monitoring za pomoci odchytovej hrabošov ani snímaním fotopascami. Využívanie barličiek sme zisťovali na základe pobytových znakov. Všetky tri lokality boli pravidelne kontrolované a podľa požiadaviek poľnohospodárskych družstiev boli barličky odstránené a opätovne inštalované. Dokopy bolo vykonaných na troch lokalitách 7 inštalácií, 6 dočasných odstránení a viacnásobné kontroly fotopascí a živolovných pascí. Jedná sa o pilotný projekt, realizovaný vďaka Malému členskému projektu RPS. Na to, aby sme boli schopní vyvodzovať závery o vplyve dravcov a sovy na populácie hraboša, je potrebný dlhodobý výskum, ktorý bude naďalej prebiehať na lokalitách Bojničky a Zavar za pomoci kolegov z UKF v Nitre.

Sme vďační, že napriek ére chémie na poliach sa mnohé poľnohospodárske subjekty rozhodli ísť cestou návratu k tzv. biologickej ochrane plodín. Kedysi sa tieto barličky využívali často, dnes ich používa málo subjektov, akoby sa na pomoc „z oblohy“ zabudlo. Cieľom aktivity bolo prinavrátiť pozitívny pohľad na dravce a sovy ako na prirodzených regulátorov početnosti hrabošov na poliach. Veríme, že využívanie takejto formy ochrany poľí bude na Slovensku čoraz viac preferovaný spôsob a postupne poľnohospodári budú môcť obmedziť chemické prostriedky proti hrabošom, víťazmi budeme v konečnom dôsledku všetci. Menej použitej chémie znamená viac života v krajine, zdravšie prostredie a v neposlednom rade aj zdravšie potraviny.

ENGLISH SUMMARY

WOODEN POSTS FOR BIRDS AS A WAY TO IMPROVE A RELATIONSHIP WITH FARMERS

The aim of the project was to enhance the relationship between birds of prey and local farmers and support the biological protection of crops, by using 36 wooden posts for birds of prey. After the installation in crop fields, we observed Barn Owl, Common Kestrel, Long-eared owl and many other bird species, using the wooden posts for prey of common voles and insects. Using the wooden posts for birds of prey, to protect the crops from their pest, is a way how to decrease the amount of used chemical pesticides.

TRÁVENIE CHRÁNENÝCH DRUHOV VTÁKOV V POĽOVNOM REVÍRI JÁNOŠÍKOVO II* V ROKU 2018

✍ Jozef Lengyel   📷 Jozef Lengyel

Na jar 2018 (prelom marca a apríla a čiastočne v máji) bolo v poľovnom revíri Jánošíkovo II, v katastrálnom území obce Tvrdošovce v okrese Nové Zámky, identifikovaných niekoľko nálezov, pri ktorých bolo predpokladané úmyselné trávenie chránených druhov vtákov. Spolu medzi 28. marcom až 13. májom v poľovnom revíri s rozlohou cca 1100 ha bolo zistených 16 uhynutých myšiakov lesných (*Buteo buteo*), 8 kaní močiarnych (*Circus aeruginosus*), 2 krkavce veľké (*Corvus corax*) a jedna myšiarka ušatá (*Asio otus*). Ďalej boli nájdené uhynuté: jedna líška obyčajná (*Vulpes vulpes*), dva psy domáce (*Canis lupus f. domestica*) a v jednom prípade mačka domáca (*Felis silvestris f. domestica*). Ako návnady boli zistené hlavne mŕtve holuby domáce a tiež sliepky domáce. V jednom prípade bol ako návnada použitý zajac poľný (*Lepus europaeus*). Prípady vyšetroje kriminálna polícia Nové Zámky za aktívnej účasti odboru environmentálnej kriminality

z Policajného prezídia SR (Ministerstvo vnútra SR). Polícia zverejnila začiatkom júna informáciu, že ako jed na návnadách bol použitý karbofurán, ktorým sa obeť otrávil. V tom čase sa v obci Tvrdošovce uskutočnila u miestneho občana – poľovníka, domová prehliadka, pričom v jeho pivnici bolo nájdených cca 2,5 litra chemickej látky, podľa predbežných zistení išlo tiež o karbofurán. O prípade informovali médiá.

V revíri Jánošíkovo II som od konca mája do októbra 2018 uskutočňoval aspoň raz za 2 týždne pravidelné obchádzky, pričom som sledoval, či sa trávenie ešte vyskytuje, našťastie už zaznamenané nebolo. Viackrát som sa stretol aj so súčasnými užívateľmi revíru. Tvrdili mi, že o trávení v revíry vraj nič nevedia, resp. že netušia, kto to môže realizovať. Neskôr sa správali konfrontačne. Problematicky hodnotili aj moju hliadkovaciu činnosť v revíri.

3. apríl 2018

Pohľad na juhozápadnú časť revíru Jánošíkovo II, kde boli nájdené otrávený myšiak lesný (*Buteo buteo*), kaňa močiarna (*Circus aeruginosus*) a krkavec veľký (*Corvus corax*).

Masívne trávenie dravých vtákov v tomto revíri, podľa vyjadrenia miestneho občana, prebiehalo aj v roku 2017, kedy došlo údajne aj k otráveniu orla kráľovského (*Aquila heliaca*). Tiež som sa dozvedel, že trávenie v tomto revíri malo prebiehať minimálne od roku 2010. Trávenia sa mali realizovať hlavne v predjarnom a v jarnom období a menej na jeseň a v zime. Prípady z jari 2018 sú stále v štádiu vyšetrovania. Ich charakter vykazuje znaky ticho tolerovanej organizovanej činnosti. Ostáva dúfať, že vinníci budú pomenovaní a spravodlivo potrestaní. Záverom ďakujem všetkým, vrátane príslušníkov Policajného zboru, ktorí sa spolupodieľali na kontrolách revíru.

Myšiak lesný

Kaňa močiarna

Krkavec veľký

Myšiarka ušatá

3. apríl 2018

Pohľad na otráveného samčeka kane močiarnnej (*Circus aeruginosus*), SV časť poľovného revíru Jánošíkovo II.

“MASÍVNE TRÁVENIE DRAVÝCH VTÁKOV V TOMTO REVÍRI, PODĽA VYJADRENIA MIESTNEHO OBČANA, PREBIEHALO AJ V ROKU 2017.”

POZNÁMKA REDAKCIE

Jozef Lengyel dostal v apríli 2018 za svoj významný prínos k riešeniu problematiky od RPS ocenenie „Ochránársky čin roka“. O alarmujúcom počte uhynutých chránených druhov a zásadných aspektoch informujeme aj na webe (kampaň „Všetci za dravce“ - www.dravce.sk/vsetci), detaily sme priniesli aj v minulom vydaní časopisu (*Dravce a sovy* 1/2018). O príčinách úhynu aprílových náleзов informovala polícia nasledovne: „V poslednom čase sa množia prípady otravy chránených druhov vtákov chemickými látkami, ktoré sú nebezpečné aj pre človeka.“

Prevenia, odhalovanie a riešenie prípadov nelegálnych aktivít, ktorých obeťami sú chránené druhy vtákov, je prioritou medzinárodného projektu LIFE Pannon Eagle (LIFE15 NAT/HU/000902), ktorý sa realizuje s podporou Európskej únie. Súčasťou projektu sú aj kontroly v spolupráci s políciou, cieleň na územia s výskytom ohrozených druhov dravcov, najmä na západe Slovenska, kde evidujeme najviac prípadov.

ENGLISH SUMMARY

POISONING OF PROTECTED BIRD SPECIES IN JANOSIKOVO II HUNTING GROUND IN 2018.

Between March 28 and May 13, 2018, in the Jánošíkovo II Hunting Gound, in the vicinity of Tvrdošovce village, Nové Zámky District, on area of about 1100 hectares, 16 individuals of *Buteo buteo*, 8 individuals of *Circus aeruginosus*, 2 individuals of *Corvus corax* and one individual of *Asio otus* were found dead. It is suspected that birds were intentionally poisoned. In addition, one common fox, two domestic dogs and one domestic cat were also found dead in the area. As baits, mainly dead home pigeons and domestic chickens, and hare in one case were used. Police reported that carbofuran was used to poison the animals. Police also made a home search at local hunter house and found about 2.5 litres of chemical substance resembling carbofuran. The cases from Tvrdošovce are investigated by the Police. Reportedly, poisoning was implemented in the Jánošíkovo II Hunting Ground since 2010. Let's hope then that culprits will be identified and punished.

3. apríl 2018
Otrávený myšiak lesný (*Buteo buteo*),
JZ časť poľovného revíru Jánošíkovo.

MONITORING ORLIAKOV MORSKÝCH V ROKU 2018

✍ Zsolt Ríflík

📷 Jozef Lengyel

Monitoringu orliakov morských v rámci malých členských projektov RPS (MČP) sa venujem druhý rok. Žiaľ, tento rok bolo celé hniezdne obdobie poznačené vlnou otráv, ktorému sa nevyhli ani orliaky pri hniezde v okrese Nové Zámky. Bolo smutné pozerať sa na vznešené, zdanlivo nedotknuteľné dravce, ktoré ležali uhynuté v blízkosti hniezda, na lokalite, kde som doposiaľ zažil len pozitívne chvíle pri ich pozorovaní.

Na lokalite sa našiel otrávený pár adultných vtákov, ktorý tu hniezdil už dlhé roky, našiel sa i subadultný vták (pravdepodobne štvorročný jedinec), ďalej mladý vták (dvojrôčný) s ornitologickým krúžkom, ktorý bol krúžkovaný ako mláďa práve na tejto lokalite. Súčet otráv ukončuje nález 2 mláďat, ktoré sa naši uhynuté na hniezde pri jeho kontrole. Štyri generácie orliakov! Prudkosť jedu naznačuje poloha uhynutých vtákov, všetky ležali v blízkosti hniezda, dokonca samica, ktorá sa starala o mláďatá, ležala priamo pod hniezdom. Žiaľ, na lokalite je od tej doby obloha prázdna... (A vinník?!)

Hniezdo v okrese Komárno „fungovalo“ aj v tomto roku krásne. Hniezdo je pozorovateľné jednoducho a bez rušenia vtákov. Často som sledoval mláďatá, ktoré boli akosi zvedavejšie ako tie v roku 2017. Hniezdo je v krásnom starom (asi 80 ročnom) lese a je jediné, pri ktorom som počas monitoringu nestretol ani raz ľudí! Ďalšie hniezda v lužných lesoch boli tiež v tomto roku produktívne, pri každom boli už začiatkom roka sledované dospelé vtáky, čo naznačovalo záujem o hniezdo. Tušenie sa potvrdilo a inkubácia násad začala približne v rovnakom čase. Jarné mesiace a ich ponuka vôní a zvukov v lese sú pre mňa jedno z naj pocitov v prírode.

Hlučné brhlíky, spievajúce sýkorky, či „bubnujúce“ datle. Žije to! Žiaľ, počet posedov a plôch, kde sa ťaží drevo, narástol v luhoch aj tento rok. A samozrejme, všade kopa smetí (nádoby od oleja, PET fľaše, stavebný odpad).

Aj v roku 2018 som sa zúčastnil krúžkovania mláďat, čo bol pre mňa skvelý zážitok. Na hniezdach spadajúcich pod môj MČP bolo dokopy deväť mláďat; v troch prípadoch sme zaznamenali po jednom mláďati a v troch hniezdach boli dve mladé. Z každého hniezda úspešne vyleteli mláďatá, ktoré boli pri kontrolách lokalít občas videné aj s dospelými vtákmi. Teraz môžeme už len dúfať v ich krásny dlhý život. Ďakujem za príležitosť.

ENGLISH SUMMARY

MONITORING OF WHITE-TAILED EAGLE IN 2018

Monitoring of White-tailed eagle in 2018
In 2018, I have monitored seven breeding pairs of the White-tailed Eagle in the South Western Slovakia. Of them, 6 breeding pairs bred successfully and 9 youngs fledged (3x1 a 3x2) in total. One breeding pair along with nestlings was poisoned with carbofuran. Monitoring was supported by Raptor Protection of Slovakia within a framework of the Member Small Grant Programme.

ROK POD ELEKTRICKÝM VEDENÍM

Linda Majdanová Linda Majdanová

V projekte LIFE Energia, zameranom na ochranu vtáctva pred nárazmi do elektrických vedení, ktorý koordinuje Ochrana dravcov na Slovensku a o ktorom tu už bolo čo-to písané, pracujem ako terénny mapovateľ, prakticky od jeho začiatku, teda už štvrtý rok.

Ešte počas štúdia na vysokej škole (november 2014) som dostala ponuku na túto zaujímavú aktivitu. Keďže som v tom čase študovala vo Zvolene na Fakulte ekológie a environmentalistiky odbor ochrana biodiverzity, a teda práca sa priamo týkala môjho zamerania, neváhala som a reagovala na ponuku. A tak sa stalo, že som niekedy trávila viac času v teréne ako v škole, čo ale vôbec neľutujem. Škola veľa naučí, ale priama skúsenosť je vždy viac. Človek sa môže učiť na „poznávačky“ do nemoty, ale keď uvidí prvýkrát naživo fúzatku trstovú, či kúdeľníčku lužnú, zapamätá si ten obraz aj so zvukom už navždy.

Projekt

LIFE13 NAT/SK/001272
ENERGIA je realizovaný
z programu LIFE, s podporou
Európskej únie a Ministerstva
životného prostredia SR.
www.lifeenergia.sk

**“NA MIESTO MONITORINGU, ČASTO
DOŠŤ VZDIALENÉ OD CIVILIZÁCIE,
SOM SA PRESÚVALA UŽ ASI
VŠETKÝMI MOŽNÝMI PROSTRIEDKAMI,
OD AUTA, CEZ BICYKEL, KORČULE,
TAXÍK, AŽ PO VLASTNÉ NOHY.”**

Ošetrený úsek vedenia, Adamovské jazerá.

Monitoring ošetreného vedenia.

Hneď v úvode projektu, keď sa mapovali všetky elektrické vedenia vo vybraných chránených vtáčích územiach na západe a východe Slovenska, aby sa neskôr vyselektovali pre vtáky najrizikovejšie úseky vedení, určené na ekologizáciu, mi bolo pridelené Záhorie, ktoré mi už „prischlo“ natrvalo. Prvotné sklamanie z rovinatého terénu dlho netrvalo a rýchlo som objavila čaro lužných lesov aj so všetkými ich obyvateľmi. O to horší bol pohľad na desiatky labutí nehybne ležiacich pod distribučným vedením neďaleko Skalice. Moje prvé mapovanie v danej lokalite a hneď takýto šok. Elektrické vedenia medzi Skalickým rybníkom a riekou Morava s prilahlými mokraďami vytvorili bariéru, ktorú vtáky prekonávali len s veľkými problémami. Často v poslednej chvíli chaoticky menili smer, aby sa vyhli kolízii s vodičmi vedení a ak o ne čo i len zavadili, stalo sa im to často osudným. Pre ťažké a nemotorné labute to bolo pri zlej viditeľnosti vedení ešte náročnejšie. Aj tento úsek sa dostal medzi tie, ktoré boli ošetrené odkloňovacími prvkami a odvtedy tu úhyn labute nárazom do vedenia zaznamenaný nebol.

Odkedy boli najrizikovejšie úseky elektrických vedení ekologizované, pravidelne tieto linky monitorujeme, aby sa zistilo, ktoré prvky sú najefektívnejšie a ako na ne vtáky reagujú. Na miesto monitoringu, často dosť vzdialené od civilizácie, som sa presúvala už asi všetkými možnými prostriedkami, od auta, cez bicykel, korčule, taxík, až po vlastné nohy. Počas dvoch hodín ranného a večerného monitoringu zaznamenávame každý prelet vtákov cez ošetrované vedenie, smer letu, ako a v akej vzdialenosti vták reaguje na linku a všetky ostatné premenné, ktoré by mohli byť podstatné pri vyhodnocovaní dát.

V praxi to znamená veľmi skorý ranný presun na lokalitu, kde musíme byť 30 minút pred východom slnka a večerný odchod už prakticky za tmy. Za každého počasia a teploty. Počas monitoringu je na statíve pripravená kamera, v jednej ruke fotoaparát, v druhej formulár na zapisovanie, v batohu GPS a na krku zavesený ďalekohľad na presné určenie druhu. To si pochopiteľne vyžaduje pri pár sekundovom prelete dosť nízky reakčný čas samotného mapovateľa a nie vždy sa podarí zachytiť fotoaparátom alebo kamerou reakciu vtáctva. Občas fúka taký silný vietor, že mi už raz takmer zhodil statív aj s kamerou. Slnko, dážď, či do kosti zachádzajúci mráz sú samozrejmosťou, s ktorými sa pri terénnom monitoringu počítá.

A ako teda vyzerá taký rok mapovania reakcií vtákov na ekologizované úseky? Na jar sa s predlžujúcimi dňami postupne k linkám vracajú cíbiky chochlaté a v organizovaných krdloch nadlietajú vedenie. Neskôr, počas roku, už len jednotlivo.

Ranný monitoring pri Skalických rybníkoch.

“VO VRECKU STÁLE NOSÍM OBRANNÝ SPREJ A NAIVNE DÚFAM, ŽE MA OCHRÁNI PRED CELÝM SVETOM. POORANÁ PÔDA NA POLI JE PO DAŽDI AKO LEPIDLO A POSTUPNE SA PRILIEPA NA TOPÁNKY AŽ DO STAVU, ŽE SÚ TAKÉ ŤAŽKÉ, ŽE SA S NIMI NEDÁ CHODIŤ.”

Akrobaticky sa rútia strmo k zemi a v poslednej chvíli menia smer a – takisto ako čajky, obratne manévrujú pomedzi elektrické vodiče. Volavky také obratné nie sú, ale aj napriek tomu prekážku prekonávajú jednoduchšie, ako keď nebola ošetrená odkloňovacími prvkami. Takisto kačice, ktoré pred ošetrením vedenia chaoticky krúžili popri linke tam a späť, kým sa ju odhodlali prekonať, to teraz zvládajú bez väčších problémov. Kačice boli častými obeťami nárazov a pri monitoringu mi dokonca jedna spadla po kolízii s vedením na zem priamo pred očami. Labute aj husi, ktoré ostali verné svojim hniezdiskám, s príchodom jari vytvárajú páry, aby zahniezdili a privedli na svet potomstvo. Preletov ponad elektrické vedenie ubúda postupne s príchodom tepla. V lete nastáva výraznejší útlm, monitorované lokality sú podstatne „tichšie“ a preletov je minimum. Prijemné teploty so sebou prinášajú nálety rôzneho hmyzu, vrátane neznesiteľných komárov a pravidelné búrky, ktoré maria

monitoring. Skoré východy a neskoré západy slnka zase znamenajú pre mapovateľa len pár hodín spánku.

Prichádza jeseň a s ochladením sa na vodných plochách zase vo väčšom množstve zoskupujú labute, už aj s odrastenými tohtoročnými mláďatami, spoločnosť im robia lisky a kačice. Na elektrických vedeniach a v ich okolí sa zhlukujú krdle lastovičiek a tisíce škorcov. Škorce vracajúce sa na nocovisko prelietavajú ponad vedenie v obrovských krdloch a pripomínajú svojim pohybom jeden veľký organizmus.

Počas studených jesenných dní sa ešte snažia pažravo do seba natlačiť, čo sa dá. Ja do seba „tlačím“ v dlhej chvíli jablká a po rannom monitoringu reakcií vtáctva sa vydávam na kontrolu linky. Tentokrát našťastie na mňa nevybehol žiadny pes. Vo vrecku stále nosím obranný sprej a (naivne) dúfam, že ma ochráni pred celým svetom. Pooraná pôda na poli je po

daždi ako lepidlo a postupne sa priliepa na topánky až do stavu, že sú také ťažké, že sa s nimi nedá chodiť. Spásne pozerám na najbližší elektrický stĺp, kde si ich oklepem. Pod stĺpom mi spod nohy v poslednej chvíli štartuje zajac a keď sa spamätám zo šoku, z remízky zase vyletí bažant za nezameniteľného akustického doprovodu. Na rozlúčku na mňa ešte párkrát zabreše rozrušený srnec, ktorý v týchto končinách človečinu nečakal a hrdo odcvála preč. Nenašla som žiadny úhyn, odkloňovače zjavne fungujú. Keď sa vrátim na najbližšiu komunikáciu, ľudia sa krútiac hlavami pohoršujú nad mojím zablateným vzhľadom. Nedá im to a pýtajú sa, čo tam robím. Vysvetľujem a príjemne ma prekvapuje ich záujem o problematiku.

V zime je to ešte značne skomplikované mrazom, keďže pri monitoringu musíme byť na jednom mieste a výraznejšie sa nepohybovať, aby nebola ovplyvnená reakcia vtáctva. Na zahriatie často nepomáha ani teplý čaj a po pár prechladnutiach som si na radu skúsenejších kúpila vyhrievané vložky do topánok = záchrana. Rozčarovanie z mrznúcich končatín, ale rýchlo opadá pri pohľade na labute prebúdžajúce sa na rybníkoch v Jakubove a Adamove v rannej hmle. Po hodnej chvíli rannej hygieny

Studené ráno na Jakubovských rybníkoch.

Prelet husí pri Adamovských jazerách.

**OBČAS SA KU MNE NA
MONITORING PRIPOJA
AJ ZVEDAVÉ PSY, V LEPŠOM
PRÍPADE AJ S MAJITEĽMI.**

sa z vodnej hladiny dvíha do vzduchu skupinka prvých odvážlivcov a ja zapínam kameru. Labute letia s natiahnutými krkami, sprevádzané typickým zvukom, prelietajú bez problémov ponad linku a presúvajú sa na repkové pole. V zime tam strávia pasením sa väčšinou celý deň, aby sa večer zasa vrátili na svoje bezpečné nocovisko. Večer sa vraciame aj my. Častými aktérmi preletov cez vedenie sú aj volavky, beluše, kačice, hrdličky, holuby, či zvedavé vrany, ktoré skúmajú okolie aj z konzol na stĺpoch. Občas sa ku mne na monitoring pripoja aj zvedavé psy, v lepšom prípade aj s majiteľmi. Na rybníkoch na Záhorí zimujú v zmiešaných krdloch aj tisícky husí. Ich hromadné ranné rozlety a večerné návraty na Jakubovský rybník sú úchvatným, len ťažko opísateľným divadlom, kvôli ktorému sa ozaj oplatí si prívstať.

Zážitkov a neopísateľných okamihov je veľa. Dobrých, ale aj tých horších. Nie všetky sa sem zmestili. Rok mapovateľa v rámci projektu LIFE Energia je veľmi zaujímavý. Nie je to vždy jednoduché a príjemné, ale ten pocit zadosťučinenia, že sa aktívne robí niečo pre to, aby sa zmiernili následky ľudskej činnosti na život voľne žijúcich zvierat, za to určite stojí. A aj tie východy a západy slnka, ranné hmly, ticho, štebot vtákov. To sa nedá opísať, to treba zažiť a som vďačná, že ja tú možnosť mám.

ENGLISH SUMMARY

A YEAR UNDER THE POWER LINES

It was almost four years ago when I first started with my participation at the project LIFE Energy. In 2014, I started to work as a field assistant and my job was to study the impacts of distribution power lines on birds within SPA Záhorské Pomoravie. Every period of the year is different. During the spring it is possible to watch huge concentrations of swans, herons and ducks on lakes. Summer is specific by hot conditions, early get ups, being on time under the monitored line and with lack of birds flying around them. Autumn is connected to bird migrations when number of reactions on bird diverters increase. Winter is very complicated due to the frost and snow, but it is the best time to watch bird reactions on marked lines after they leave the lakes because of feeding. A year under the power lines brings a lot of funny situations, experiences and knowledge. I am very proud to be a part of the project LIFE Energy and now i can see how my effort during field monitoring helps to protect birds from collisions.

5 000 KM

CESTA DO KRAJINY ORLOV

✍ Tomáš Veselovský, Zuzana Guziová
a Slávka Doktorová

(i)

Aktivita bola podporená z projektu LIFE15 NAT/HU/000902 „Ochrana orla kráľovského znížením mortality spôsobenej človekom v Panónskom regióne“, ktorý spolufinancuje Európska únia a Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky. Viac na imperialeagle.eu/sk.

Pomaly kráčame po poľnej ceste. Prvýkrát v živote si uvedomujem, čo znamená dýchať ozaj čistý vzduch. Takú ľahkosť, s akou napĺňa pľúca, som nezažil ani v najčistejšej oblasti Slovenska. Všade dookola nekonečná step, predelená sem tam skalnatým pahorkom. Okolitú krajinu zdobia jazerá a riedke skupinky smrekovcov. Miestni ľudia sú spätí s prírodou v tej najväčšej úcte, ako s Matkou živiteľkou. Vitajte v krajine orlov, vitajte na Altaji.

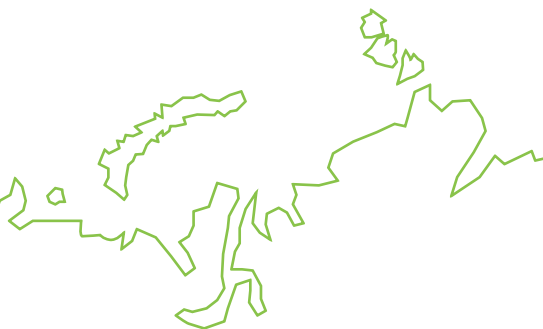
Hniezdo orla stepného (*Aquila nipalensis*). (foto: Tomáš Veselovský)

September sa niesol v duchu očakávania. Okrem bežných pracovných aktivít, sme pomaly, ale isto odškrťovali dni v kalendári. Nezadržateľne sa blížil očakávaný deň, 5. september, kedy sme večer nastúpili do lietadla a nabrali smer Katun, Altajská republika, Rusko. Naša, viac ako 5 000 kilometrov dlhá cesta, viedla na medzinárodnú konferenciu „Orly palearktiskej oblasti: výskum a ochrana“. Konferencia sa konala pod záštitou „Russian Raptor Research and Conservation Network“. Zišlo sa na nej 101 odborníkov z 30 krajín, aby prezentovali spolu 90 prí-

spevkov. Príspevky boli rozdelené do sekcií podľa druhov a tematických oblastí. Od základného monitoringu a stavu populácií rôznych druhov orlov, až po predstavenie a riešenie problémov v oblasti praktickej druhovej ochrany. Veľmi podnetné boli prezentácie o „vtáčej kriminalite“ z rôznych krajín Európy a príspevky o kolíziách dravcov s elektrickými vedeniami a veternými elektrárňami.

Krajina orlov. (foto: Zuzana Guziová)

Až tu si človek naplno uvedomí, že problémy v oblasti ochrany prírody, špeciálne dravých vtákov, sú v mnohých krajinách podobné. Ešte viditeľnejšie to je pri migrujúcich druhoch. Preto dôležitou cestou ako dosiahnuť priaznivý stav populácií ohrozených druhov je realizácia projektov s reálnymi výsledkami na medzinárodnej úrovni. Už dávno nestačí základný monitoring, ktorý je síce pilierom poznania, ale jeho výsledky je nutné aplikovať v praxi. A samozrejme, druhová ochrana sa nezaobíde bez udržateľného manažmentu krajiny.

V súčasnom ponímaní to neznamená vylúčenie akýchkoľvek činností človeka. Hlavne v poľnohospodársky využívanej krajine, ide skôr o zvolenie citlivého prístupu pri využívaní pôdy. Tak, aby z našej krajiny nebola len poľnohospodárska púšť.

Ďalšou dôležitou myšlienkou, ktorá nám utkvela v pamäti, je publikovanie vedeckých článkov nielen o problémoch, ale aj o ich konkrétnych riešeniach. Vzájomne sa inšpirovať. A čo je nemenej dôležité, je publikovanie riešení, ktoré sa časom ukázali ako málo efektívne. Skrátka, navzájom sa vyvarovať tých istých chýb.

Celá konferencia sa niesla v priateľskej atmosfére. Navzájom sme si vymieňali konkrétne skúsenosti a cez prestávky rozprávali o rôznych príhodách z terénu. Tri dni nabité prednáškami a diskusiami vyvrcholili exkurziou. Na štvrtý deň ráno sme nastúpili do autobusu a vydali sa do terénu. Postupne sa asfaltové cesty menili na poľné a neskôr zmizli aj tie. V Rusku

vzdialenosť nehrá rolu, je to len číslo. Po dlhej ceste sme sa ocitli v krajine orlov, v srdci republiky Altaj.

Všade dookola nekonečná step prerušovaná pahorkami. Na skalnatých výbežkoch si hniezdo postavili orly stepné. Podobne ako ďalšie druhy orlov, aj tento si do hniezda navláčil rôzny odpad. Od obalu z čokoládovej tyčinky až po rôzne fólie. Pár desiatok metrov od hniezda orla stepného, v riedkom smrekovcovom lesíku, hniezdil pár orlov kráľovských. Hniezdných príležitostí je v stepnej krajine málo, preto sa prakticky v každej skupinke stromov nachádza hniezdo. Prekvapil nás riedky bylinný porast, a v ňom, všade naokolo, boli nory sysľov. Priam orlí raj. Okolité krajina pôsobila pokojne. Ľudia si z nej zobrali obživu, ale nič navyše. Žiadne drancovanie, žiadne spútanie riek, žiadne „rozkážeme vetru, dažďu“. Iba praočyjné spojenie s prírodou, ako Matkou živiteľkou. Čo tak preniesť kúsok tohto citu aj do našej krajiny?

Účastníci konferencie „Orly palearktiskej oblasti: výskum a ochrana“. (foto: RRRCN)

ENGLISH SUMMARY

JOURNEY TO THE EAGLE LAND

September 2018 has brought to us exceptional experience — participation at the international conference „Eagles of Palearctic: Study and Conservation” in Altai Kray, Russia. This was the 2nd conference of the same title and focus following one from 2013. Organised by the Russian NGO, Russian Raptor Research and Conservation Network (RRRCN) in cooperation with few other institutions and projects, including LIFE PannonEagle Project, the conference brought together 101 experts from 30 countries. The conference agenda was very busy, comprising some 90 presentations, focusing on status and trend of individual raptor species breeding in Palearctic

region. The conference confirmed that major conservation challenges — mitigation of impact of power generation and transmission infrastructure and combating illegal activities negatively affecting bird populations are broadly shared by all participating countries. This underlines the need for international cooperation in raptor conservation, including for joined multicountry conservation projects.

7€

**ZÍSKAJTE
NAJKRAJŠÍ
DRAVČÍ
KALENDÁR
2019**

→ bit.ly/dravce2019

VYDÁVA

Ochrana dravcov na Slovensku

VEDÚCI REDAKTOR

Roman Slobodník

REDAKČNÁ RADA

Lucia Deutschová

Jozef Chavko

PREKLADY

Lucia Deutschová

Marek Gális

Tomáš Veselovský

Zuzana Guziová

VIZUÁLNY KONCEPT

studio pajerchin | pajerchin.sk

ADRESA

Ochrana dravcov na Slovensku

Raptor Protection of Slovakia (RPS)

Trhová 54

Bratislava 841 01

OBCHODNÉ ÚDAJE

Bankové spojenie: Tatra banka a.s.

IBAN: SK551100000002623078364

IČO: 31797717

DIČ: 2021518851

KONTAKT

dravce@dravce.sk

+421 911 882 626

   dravce.sk

FOTOGRAFIA NA OBÁLKE

Autorom fotografie je Peter Petluš.

ISSN: 1336-6874

Náklad: 200 ks

Neprešlo jazykovou úpravou.

**ZA PODPORU
PRI VYDANÍ TOHTO
ČÍSLA ĎAKUJEME
SPOLOČNOSTI
ZÁPADOSLOVENSKÁ
ENERGETIKA, A.S.**

